A BÍRÓSÁG ÍTÉLETE (második tanács)

2022. február 24.*

"Előzetes döntéshozatal – Szociálpolitika – Munkaidő-szervezés – 2003/88//EK irányelv – 8. cikk – A 12. cikk a) pontja – Az Európai Unió Alapjogi Chartájának 20. és 31. cikke – Az éjszakai munka rendes időtartamának a nappali munkáéhoz képest való csökkentése – A közszektor munkavállalói és a magánszektor munkavállalói – Egyenlő bánásmód"

A C-262/20. sz. ügyben,

az EUMSZ 267. cikk alapján benyújtott előzetes döntéshozatal iránti kérelem tárgyában, amelyet a Rayonen sad Lukovit (lukoviti kerületi bíróság, Bulgária) a Bírósághoz 2020. június 15-én érkezett, 2020. június 15-i határozatával terjesztett elő a

VB

és

a **Glavna direktsia „Pozharna bezopasnost i zashtita na naselenieto**"

között folyamatban lévő eljárásban,

A BÍRÓSÁG (második tanács),

tagjai: A. Arabadjiev, az első tanács elnöke, a második tanács elnökeként eljárva, I. Ziemele (előadó), T. von Danwitz, P. G. Xuereb és A. Kumin bírák,

főtanácsnok: G. Pitruzzella,

hivatalvezető: A. Calot Escobar,

tekintettel az írásbeli szakaszra,

figyelembe véve a következők által előterjesztett észrevételeket:

– VB képviseletében V. Petrova advokat,

– a német kormány képviseletében J. Möller és R. Kanitz, meghatalmazotti minőségben,

– az Európai Bizottság képviseletében C. Valero és V. Bozhilova, meghatalmazotti minőségben,

* Az eljárás nyelve: bolgár

a főtanácsnok indítványának a 2021. szeptember 2-i tárgyaláson történt meghallgatását követően,

meghozta a következő

Ítéletet

1 Az előzetes döntéshozatal iránti kérelem a munkaidő-szervezés egyes szempontjairól szóló, 2003. november 4-i 2003/88/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv (HL 2003. L 299., 9. o.; magyar nyelvű különkiadás 5. fejezet, 4. kötet, 381. o.; helyesbítés: HL 2020. L 92., 22. o.) 12. cikke a) pontjának, valamint az Európai Unió Alapjogi Chartája (a továbbiakban: Charta) 20. és 31. cikkének az értelmezésére vonatkozik.

2 E kérelmet a VB – aki a Glavna direktsia „Pozharna bezopasnost i zashtita na naselenieto” kam Ministerstvo na vatreshnite raboti (a belügyminisztérium „Tűz- és polgári védelem” főigazgatósága, Bulgária; a továbbiakban: „Tűz- és polgári védelem” főigazgatóság) alkalmazottja –, és a főigazgatósága között folyamatban lévő jogvitában terjesztették elő, melynek tárgya VB éjszakai munkavégzésének elszámolása és díjazása.

Jogi háttér

A nemzetközi jog

3 A Nemzetközi Munkaügyi Szervezetnek (ILO) az éjszakai munkáról szóló, 1990. június 26-i 171. sz. egyezménye a 8. cikkében a következőképpen rendelkezik:

„Az éjszaka munkát végző munkavállalók részére a munkaidő tartama, a munkabér vagy más hasonló előnyök tekintetében nyújtott ellentételezés keretében el kell ismerni az éjszakai munka jellegét [nem hivatalos fordítás].”

Az uniós jog

4 A 2003/88 irányelv (6)–(8) és (10) preambulumbekezdése értelmében:

„(6) Figyelembe kell venni a Nemzetközi Munkaügyi Szervezetnek [ILO] a munkaidő-szervezésre, ideértve az éjszakai munkára vonatkozó elveit.

(7) Kutatások kimutatták, hogy az emberi szervezet éjszaka érzékenyebben reagál a környezeti ártalmakra és a munkaszervezés bizonyos megterhelő formáira, és hogy a hosszú ideig tartó éjszakai munka hátrányos lehet a munkavállalók egészségére és veszélyeztetheti a munkahelyi biztonságot.

(8) Korlátozni kell az éjszakai munka időtartamát, beleértve a túlmunkát is, és az éjszakai munkát végző munkavállalókat rendszeresen alkalmazó munkáltatók számára elő kell írni, hogy ezt az információt kérésre az illetékes hatóságok tudomására hozzák.

[….]

(10) Az éjszakai és a váltott műszakban dolgozó munkavállalók helyzete megköveteli, hogy a biztonsági és egészségügyi védelem szintjét a munka jellegéhez igazítsák, valamint azt, hogy a védelmi és megelőzési szolgálatok, valamint erőforrások megszervezése és működése megfelelő legyen.”

5 Ezen irányelvnek „Az éjszakai munka időtartama” című 8. cikke a következőképpen rendelkezik:

„A tagállamok meghozzák a szükséges intézkedéseket annak biztosítására, hogy:

a) az éjszakai munkát végző munkavállalók esetében a rendes munkaórák száma átlagosan ne haladja meg a nyolc órát 24 órás időszakonként;

b) azok az éjszakai munkát végző munkavállalók, akiknek munkája különös veszéllyel vagy erős fizikai vagy szellemi megterheléssel jár, ne dolgozzanak többet nyolc óránál olyan 24 órás időtartamban, amely során éjszakai munkát végeznek.

A b) pont alkalmazásában a különös veszéllyel vagy erős fizikai vagy szellemi megterheléssel járó munkát nemzeti jogszabály és/vagy gyakorlat, kollektív szerződések vagy a szociális partnerek által kötött megállapodások útján állapítják meg, az éjszakai munka hatásait és veszélyeit figyelembe véve.”

6 Az említett irányelvnek a „Biztonság és egészségvédelem” című 12. cikke a következőképpen rendelkezik:

„A tagállamok meghozzák a szükséges intézkedéseket annak biztosítására, hogy:

a) az éjszakai munkát végző munkavállalók és a váltott műszakban dolgozó munkavállalók munkájuk jellegének megfelelő biztonság- és egészségvédelemben részesüljenek;

b) az éjszakai munkát végző munkavállalók és a váltott műszakban dolgozó munkavállalók biztonság- és egészségvédelmének tekintetében a megfelelő védelmi és megelőzési szolgáltatások vagy eszközök a más munkavállalók számára biztosítottakkal megegyezőek, és mindenkor rendelkezésre állnak.”

A bolgár jog

A munka törvénykönyve

7 A kodeks na trudának (a munka törvénykönyve) (a DV 1986. április 1-jei 26. száma; a DV 1986. április 4-i 27. száma) az alapeljárásban alkalmazandó változata (a továbbiakban: a munka törvénykönyve) a 140. cikkében a következőket írja elő:

„(1) Az éjszakai munka rendes heti időtartama öt munkanapos héten belül nem haladhatja meg a harmincöt órát. Az éjszakai munka rendes időtartama öt munkanapos héten belül nem haladhatja meg a hét órát.

(2) Éjszakai munka a 22 óra és 6 óra között végzett munka, 16 évesnél fiatalabb munkavállalók esetében pedig a 20 óra és 6 óra között végzett munka.

[….]”

A belügyminisztériumról szóló törvény

8 A zakon za Ministerstvo na vatreshnite raboti (a belügyminisztériumról szóló törvény; a DV 2014. június 27-i 53. száma) az alapügyre alkalmazandó változatában (a továbbiakban: belügyminisztériumról szóló törvény) a 142. cikkében a következőképpen rendelkezik:

„(1) A belügyminisztérium alkalmazottai az alábbiak:

1) a rendőrség és a »Tűz- és polgári védelem« főigazgatóság tisztviselői;

2) tisztviselők;

3) szerződéses alkalmazottak.

[…]

(5) A szerződéses alkalmazottak jogállása a munka törvénykönyvében és a jelen törvényben meghatározott módon kerül szabályozásra.

[…]”

9 A belügyminisztériumról szóló törvény 187. cikke értelmében:

„(1) A belügyminisztérium tisztviselői esetében a rendes munkaórák száma öt munkanapos hét esetén napi nyolc óra és heti negyven óra.

[….]

(3) A belügyminisztérium tisztviselőinek munkaidejét napi alapon, míg a nyolc, tizenkét, illetve huszonnégy órás műszakban dolgozó munkavállalók esetében három havi alapon megállapított munkanapokban kell meghatározni. […] Váltott műszakban az éjszakai munka 22 óra és 6 óra között végezhető, de az átlagos munkaidő huszonnégy órás időszakon belül nem haladhatja meg a nyolc órát.

[…]

(9) A belügyminisztérium tisztviselői munkaidejének szervezésére és beosztására, valamint annak elszámolására, az alkalmazottak által a rendes munkaidőn kívül végzett munka ellentételezésére, az ügyeleti rendszerre, valamint az alkalmazottak pihenőidejére és szüneteire vonatkozó eljárásokat belügyminiszteri rendelet határozza meg.

[…]”

10 E törvény 188. cikke (2) bekezdésének szövege a következő:

„A belügyminisztériumnak a 22 óra és 6 óra között szolgálatot teljesítő tisztviselőit a munka törvénykönyve szerinti különleges védelem illeti meg.”

11 A belügyminiszter által az említett törvény 187. cikkének (9) bekezdése alapján elfogadott rendeletek határozzák meg a belügyminisztérium tisztviselőire vonatkozóan a munkaidő megszervezésének és beosztásának, a rendes munkaidőn kívül végzett munka ellentételezésének, az ügyeleti rendszernek, a pihenőidőnek és a szüneteknek a részletes szabályait.

12 Így a 2014. augusztus 11-i naredba nº 8121z-407 (8121z-407. sz. rendelet; a DV 2014. augusztus 19-i 69. száma; a továbbiakban: 2014. évi rendelet) a 31. cikkének (2) bekezdésében az éjszakai munkaóráknak egy korrekciós szorzótényező alkalmazásával történő, nappali munkaórákra való átváltását írta elő. E rendelkezés alkalmazásában a 22 óra és 6 óra között teljesített munkaidőre 0,143-es szorzótényezőt kellett alkalmazni, és e művelet eredményét ezt követően hozzá kellett adni az adott időszakban teljesített munkaórák teljes számához.

13 A 2014. évi rendeletet hatályon kívül helyezte a 2015. május 25-i naredba nº 8121z-592 (8121z-592. sz. rendelet; a DV 2015. június 2-i 40. száma), amelyet szintén hatályon kívül helyezett a 2016. július 29-i naredba nº 8121z-776-t (8121z-776. sz. rendelet; a DV 2016. augusztus 2-i 60. száma), és ezen utóbbi rendeletek már nem írták elő az éjszakai munkaórák átértékelésének a 2014. évi rendelet 31. cikkének (2) bekezdésében előírt rendszerét.

14 Azon munkavállalókat illetően, akik nem a belügyminisztériumnál dolgoznak, a naredba za strukturata i organizatsiata na rabotnata zaplata (a díjazás szerkezetéről és kialakításáról szóló rendelet; a DV 2007. január 26-i 9. száma; a továbbiakban: 2007. évi rendelet) 9. cikkének (2) bekezdése a következőket írja elő:

„Az összesített munkaidő kiszámítása során az éjszakai munkaórákat nappali munkaórákra kell átváltani egy olyan együttható segítségével, amely megfelel a nappali munka rendes időtartama és az éjszakai munka rendes időtartama közötti, az adott munkahelyre vonatkozóan meghatározott aránynak.”

Az alapeljárás és az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések

15 VB a „Tűz- és polgári védelem” főigazgatóság tűzoltóságának alkalmazottja.

16 A 2016. október 2. és 2019. október 2. közötti időszakban éjszakai munkát végzett. Ezen időszak figyelembevételét illetően úgy véli, hogy jogosult az éjszakai munkaóráknak a 2007. évi rendelet 9. cikkének (2) bekezdésében előírt átértékelésére, amely rendelkezés szerint a „Tűz- és polgári védelem” főigazgatóság az éjszakai munkaórákat köteles az 1,143 szorzótényező alkalmazásával nappali munkaórákká átváltani, így hét óra éjszakai munka nyolc óra nappali munkának felel meg.

17 E főigazgatóság megtagadta VB-től, hogy az említett időszak során általa teljesített éjszakai munka után túlóradíj címén 1683,74 bolgár levát (hozzávetőleg 860 euró) kifizessen a számára, így VB a kérdést előterjesztő bírósághoz fordult annak érdekében, hogy kötelezze az említett főigazgatóságot ezen összeg kifizetésére.

18 Az említett főigazgatóság vitatja VB kérelmét azzal az indokkal, hogy a 2014. évi rendelet hatályon kívül helyezése óta már nincs jogalapja az éjszakai munkaórák napi munkaórákká történő átváltásának, és a 2007. évi rendelet nem alkalmazható a belügyminisztérium tisztviselőire.

19 A kérdést előterjesztő bíróság az alperes érveire hivatkozva közli, hogy a belügyminisztériumról szóló törvény 187. cikkének (1) bekezdése értelmében e minisztérium tisztviselőinek rendes munkaideje napi nyolc óra, beleértve azt az esetet is, amikor a munkát éjszaka végzik.

20 E bíróság hangsúlyozza, hogy e „különös jogszabály”, amely a belügyminisztérium tsiztviselőire vonatkozik, nem tartalmaz az éjszakai munka rendes időtartamát meghatározó kifejezett rendelkezést, kizárólag az éjszakai munka időszakát írja elő, amely a 22 óra és 6 óra közötti időszak.

21 Az említett bíróság azonban úgy véli, hogy a belügyminisztériumról szóló törvény 188. cikkének (2) bekezdése értelmében e minisztérium azon tisztviselőinek, akik 22 óra és 6 óra között dolgoznak, részesülniük kell a munka törvénykönyvében előírt védelemben. E törvénykönyv pedig az éjszakai munkát illetően rövidebb rendes munkaidőt ír elő, amely nem haladhatja meg a hét órát.

22 Ugyanezen bíróság hangsúlyozza, hogy a belügyminisztériumról szóló törvény 187. cikkének (3) bekezdése nem írja elő, hogy az éjszakai munka rendes időtartama nyolc óra, hanem csupán úgy rendelkezik, hogy a váltott műszakban végzett munka esetében, mint a jelen esetben, az éjszakai munkavégzésre 22 óra és 6 óra között kerülhet sor. Úgy véli, hogy a belügyminisztérium tisztviselői rendes éjszakai munkaidejének hét órának kellene lennie ahhoz, hogy ezen alkalmazottak ne részesüljenek kedvezőtlenebb bánásmódban, mint a közszektor többi munkavállalója és a magánszektor munkavállalói.

23 E körülmények között a Rayonen sad Lukovit (lukoviti kerületi bíróság, Bulgária) úgy határozott, hogy az eljárást felfüggeszti, és előzetes döntéshozatal céljából a következő kérdéseket terjeszti a Bíróság elé:

„1) Megköveteli-e a 2003/88 irányelv 12. cikkének a) pontja szerinti hatékony védelem, hogy a rendőrök és tűzoltók éjszakai szolgálatának rendes időtartama rövidebb legyen, mint a nappali szolgálat meghatározott rendes időtartama?

2) Megköveteli-e az egyenlőségnek az Európai Unió Alapjogi Chartájának 20. és 31. cikkében rögzített követelménye, hogy a nemzeti jogban az éjszakai munkának a magánszektor munkavállalói tekintetében meghatározott hétórás rendes időtartama a közszektorban alkalmazottakra, köztük a rendőrökre és tűzoltókra is ugyanúgy vonatkozzon?

3) Csak akkor érhető-e el hatékonyan a 2003/88 irányelv (8) preambulumbekezdésében rögzített, az éjszakai munka időtartamának korlátozására irányuló cél, ha a nemzeti jog – a közszektorban alkalmazottak tekintetében is – kifejezetten meghatározza az éjszakai munka rendes időtartamát?”

A Bíróság előtti eljárásról

24 A kérdést előterjesztő bíróság azt kérte, hogy az ügyet az Európai Unió Bírósága alapokmányának 23a. cikkében és a Bíróság eljárási szabályzatának 107. cikkében előírt sürgősségi előzetes döntéshozatali eljárás keretében bírálják el.

25 A Bíróság 2020. július 9-én az előadó bíró javaslatára, a főtanácsnok meghallgatását követően úgy határozott, hogy nincs helye annak, hogy e kérelemnek helyt adjon.

Az előzetes döntéshozatal iránti kérelemről

Az elfogadhatóságról

26 Előzetesen meg kell állapítani, hogy a Bizottság anélkül, hogy formálisan az előzetes döntéshozatal iránti kérelem elfogadhatatlanságát érintő indokra hivatkozna, fenntartásait fejezi ki e tekintetben, azzal érvelve, hogy az alapeljárás nem érinti közvetlenül azt a kérdést, hogy a 2003/88 irányelvet megfelelően ültették-e át a bolgár jogba.

27 Az alapeljárás tárgyát az képezi, hogy hogyan határozható meg az alapügy felperese által a Bulgáriában a magánszektorra vonatkozóan előírt éjszakai rendes munkaidőn felül éjszaka ledolgozott túlórák száma ahhoz, hogy meg lehessen állapítani az érintettnek járó díjazás összegét, és e személy ennek megfelelő kifizetésben részesüljön. Márpedig, amint arra maga a Bizottság is rámutat, a 2003/88 irányelv nem a munkavállalók díjazására vonatkozik.

28 A Bíróság ugyanis megállapította, hogy az EUMSZ 153. cikk (2) bekezdésén alapuló 2003/88 irányelv a munkaidő-szervezés egyes szempontjainak a munkavállalók biztonsága és egészsége védelmének a biztosítása érdekében való szabályozására szorítkozik, és az e cikk (5) bekezdése értelmében nem alkalmazandó a munkavállalók díjazásával kapcsolatos szempontokra, kivéve az ezen irányelv 7. cikkének (1) bekezdésében foglalt, a fizetett éves szabadságra vonatkozó különleges esetet. Következésképpen ezen irányelv főszabály szerint nem vonatkozik a munkavállalók díjazására (lásd ebben az értelemben: 2020. április 30-i Készenléti Rendőrség ítélet, C-211/19, EU:C:2020:344, 23. pont).

29 A Bíróság ugyanakkor megállapította, hogy önmagában az, hogy az alapeljárás díjazásra vonatkozik, nem jelenti azt, hogy a 2003/88 irányelv rendelkezéseinek értelmezésére vonatkozó kérdéseket felvető előzetes döntéshozatal iránti kérelem elfogadhatatlan (lásd ebben az értelemben: 2018. február 21-i Matzak ítélet, C-518/15, EU:C:2018:82, 25. és 26. pont).

30 Ezenfelül a Bíróság rámutatott arra is, hogy az EUMSZ 153. cikk (5) bekezdésében foglalt kivételt úgy kell értelmezni, hogy az olyan intézkedésekre irányul, amelyek – mint például a munkabéreket és/vagy azok tagállamokbeli szintjét alkotó valamennyi elemnek vagy azok egy részének egységesítése, illetve a minimálbér bevezetése – az Unión belül a díjazás meghatározásába való közvetlen uniós jogi beavatkozást jelentenek. Ezt a kivételt azonban nem lehet valamennyi, a díjazással valamilyen kapcsolatban álló kérdésre kiterjeszteni, mivel ezzel az EUMSZ 153. cikk (1) bekezdésében meghatározott bizonyos területeket azok lényeges tartalmának nagy részétől fosztanák meg (2014. június 19-i Specht és társai ítélet, C-501/12–C-506/12, C-540/12 és C-541/12, EU:C:2014:2005, 33. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

31 A jelen ügyben az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések nem a díjazás összegére, hanem az éjszakai munkaidő szervezésre, beosztására és elszámolására, valamint a rendes szolgálati időn túl végzett munka ellentételezésére vonatkoznak.

32 Következésképpen az előterjesztett kérdésekre válaszolni kell.

Az ügy érdeméről

33 Elöljáróban emlékeztetni kell arra, hogy az állandó ítélkezési gyakorlat szerint a Bíróság annak érdekében, hogy az előzetes döntéshozatalra kérdést előterjesztő bíróságnak hasznos választ adjon, figyelembe vehet olyan uniós jogi normákat, amelyekre a nemzeti bíróság a kérdésében nem hivatkozott (lásd: 2013. április 25-i Jyske Bank Gibraltar ítélet, C-212/11, EU:C:2013:270, 38. pont, valamint ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

34 A jelen ügyben, bár a kérdést előterjesztő bíróság harmadik kérdése a 2003/88 irányelv (8) preambulumbekezdésére vonatkozik, emlékeztetni kell arra, hogy még ha a preambulumbekezdések az irányelv szerves részét képezik is, és ki is fejtik az általa követett célokat, önmagukban nem rendelkeznek kötelező erővel. Ezzel szemben ezen irányelv 8. cikkének rendelkezései az éjszakai munkára vonatkoznak. Ezenkívül, amint arra a főtanácsnok az indítványának a 30. pontjában rámutatott, az alapügy megoldása a kérdést előterjesztő bíróság álláspontja szerint az „éjszakai munka időtartama” e 8. cikk értelmében vett fogalmának a Bíróság általi értelmezésétől függ.

35 E körülmények között ahhoz, hogy a kérdést előterjesztő bíróság számára hasznos választ lehessen adni, az első és a harmadik kérdést – amelyeket együttesen kell vizsgálni – úgy kell érteni, mint amelyek lényegében arra irányulnak, hogy a 2003/88 irányelv 8. cikkét és 12. cikkének a) pontját úgy kell-e értelmezni, hogy azok kötelezővé teszik olyan nemzeti szabályozás elfogadását, amely előírja, hogy az éjszakai munka rendes időtartamának a közszektor munkavállalói – mint például a rendőrök és a tűzoltók – esetében rövidebbnek kell lennie a nappali munkának az ugyanezen munkavállalók esetében előírt rendes időtartamánál.

36 Amint az az előzetes döntéshozatal iránti kérelemből kitűnik, az alapügy felperese úgy véli, hogy mivel a belügyminisztériumról szóló törvényben és az érintett időszakban hatályos, alacsonyabb szintű rendeleti aktusokban nem szerepel semmilyen szabály az éjszakai munkaóráknak a nappali munkaórákra való átváltására vonatkozóan, a 2007. évi rendelet releváns rendelkezéseit kell alkalmazni.

37 Emlékeztetni kell arra, hogy a 2003/88 irányelv – az 1. cikkének (1) bekezdése értelmében – a minimális biztonsági és egészségvédelmi követelményeket állapítja meg a munkaidő megszervezése tekintetében, és azt többek között az éjszakai munka, a váltott műszakban végzett munka és a munkaritmus bizonyos szempontjainak esetében kell alkalmazni.

38 A valamennyi munkavállalót megillető, a maximális munkaidő korlátozásához és a pihenőidőhöz – különösen a napi pihenőidőhöz – való jog nemcsak az uniós szociális jog különlegesen fontos szabálya, hanem azt kifejezetten rögzíti az Európai Unió Alapjogi Chartája 31. cikkének (2) bekezdése is, amely esetében az EUSZ 6. cikk (1) bekezdése a Szerződésekkel megegyező jogi kötőerőt ismer el (lásd: 2021. március 17-i Academia de Studii Economice din Bucureşti ítélet, C-585/19, EU:C:2021:210, 36. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

39 A 2003/88 irányelv rendelkezései, különösen annak 8. és 12. cikke pontosítja ezen alapvető jogot, azokat tehát e jog fényében kell értelmezni (2021. március 17-i Academia de Studii Economice din Bucureşti ítélet, C-585/19, EU:C:2021:210, 37. pont).

40 Ennek felidézése mellett a Bíróság állandó ítélkezési gyakorlatából az következik, hogy valamely uniós jogi rendelkezés értelmezéséhez nemcsak annak kifejezéseit, hanem a szövegkörnyezetét, és annak a szabályozásnak a célkitűzéseit is figyelembe kell venni, amelynek az részét képezi (lásd: 2020. június 11-i CHEP Equipment Pooling ítélet, C-242/19, EU:C:2020:466, 32. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

41 E tekintetben először is meg kell állapítani, hogy az éjszakai munka rendes időtartamára vonatkozó minimumkövetelményeket ezen irányelv 8. cikkének a) pontja határozza meg, amely azt írja elő, hogy a tagállamok meghozzák a szükséges intézkedéseket annak biztosítására, hogy az éjszakai munkát végző munkavállalók esetében a rendes munkaórák száma átlagosan ne haladja meg a nyolc órát huszonnégy órás időszakonként. Ezen irányelv 8. cikkének b) pontja azt írja elő, hogy azok az éjszakai munkát végző munkavállalók, akiknek munkája különös veszéllyel vagy erős fizikai vagy szellemi megterheléssel jár, nem dolgozhatnak többet nyolc óránál olyan huszonnégy órás időtartamban, amely során éjszakai munkát végeznek.

42 A 2003/88 irányelv 12. cikkének a) pontja értelmében a tagállamok meghozzák a szükséges intézkedéseket annak biztosítására, hogy az éjszakai munkát végző munkavállalók és a váltott műszakban dolgozó munkavállalók munkájuk jellegének megfelelő biztonság- és egészségvédelemben részesüljenek.

43 Másodszor, amint az a jelen ítélet 37. pontjában felidézésre kerül, ezen irányelv azzal, hogy minden munkavállalónak megadja a maximális munkaidő korlátozásához, valamint a napi és heti pihenőidőhöz való jogot, a Charta 31. cikkének (2) bekezdésében kifejezetten biztosított alapvető jogot pontosítja, következésképpen azt e 31. cikk (2) bekezdésére tekintettel kell értelmezni. Ezen irányelv rendelkezései tehát nem értelmezhetők megszorítóan, a munkavállalót ezen irányelv alapján megillető jogok kárára (2021. november 11-i Dublin City Council ítélet, C-214/20, EU:C:2021:909, 37. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

44 Harmadszor, konkrétan az éjszakai munkát illetően az említett irányelv (7) preambulumbekezdése figyelembe veszi az e munkavégzési időszakkal együtt járó kockázatokat. Ezenkívül ugyanezen irányelv (8) és (10) preambulumbekezdése kiemeli az éjszakai munka esetlegesen káros következményeit, valamint annak szükségességét, hogy a munkavállalók biztonságát és egészségét érintő fokozott szintű védelem biztosítása érdekében korlátozni kell az ilyen munka időtartamát.

45 Így a 2003/88 irányelv 2. cikkének (3) bekezdése értelmében „az éjszakai idő” az a nemzeti jog által meghatározott időtartam, amely nem kevesebb, mint hét óra, és amelyik minden esetben magában foglalja az éjfél és az 5.00 közötti időszakot.

46 Ezen irányelv 2. cikkének (4) bekezdése értelmében az „éjszakai munkát végző munkavállaló” egyrészről az a munkavállaló, aki az „éjszakai idő” alatt napi munkaidejéből legalább három órában rendszeresen munkát végez, és másrészről az a munkavállaló, aki éves munkaidejének bizonyos hányadában „éjszakai idő” alatt végez munkát az érintett tagállam által történő – nemzeti jogszabályok útján, a szociális partnerekkel történt konzultációt követően, vagy kollektív szerződések vagy a szociális partnerek között, nemzeti vagy regionális szinten megkötött megállapodások útján való – meghatározás értelmében.

47 A fentiekből következik, hogy a 2003/88 irányelv olyan közös minimumkövetelményeket állapít meg, amelyek többletvédelmet biztosítanak az éjszakai munkát végző munkavállalók számára.

48 Így ezen irányelv 8. cikke előírja az éjszakai munka maximális időtartamának meghatározását. Az említett irányelv 12. cikkének a) pontjában előírt azon kötelezettség, amely szerint meg kell hozni a szükséges intézkedéseket annak biztosítására, hogy az éjszakai munkát végző munkavállalók és a váltott műszakban dolgozó munkavállalók a munkájuk jellegének megfelelő védelemben részesüljenek, bizonyos mérlegelési mozgásteret hagy a tagállamok számára a megfelelő végrehajtási intézkedéseket illetően (lásd ebben az értelemben: 2012. január 24-i Dominguez ítélet, C-282/10, EU:C:2012:33, 35. és 48. pont; 2019. április 11-i Syndicat des cadres de la sécurité intérieure ítélet, C-254/18, EU:C:2019:31811, 23. és 35. pont).

49 Következésképpen a főtanácsnok által az indítványának a 66. pontjában kifejtettekkel egyetértve meg kell állapítani, hogy ezen irányelv egyetlen rendelkezése sem tartalmaz utalást az éjszakai munka és a nappali munka rendes időtartama közötti különbségre vagy arányra vonatkozóan. Az előbbit tehát főszabály szerint az utóbbitól függetlenül lehet meghatározni.

50 Így meg kell állapítani, hogy a 2003/88 irányelv nem írja elő olyan intézkedések elfogadását, amelyek különbséget állapítanak meg az éjszakai és a nappali munka rendes időtartama között. Következésképpen ezen irányelv nem írja elő olyan konkrét rendelkezés elfogadását, amely kifejezetten az éjszakai munka rendes és maximális időtartamát szabályozza, feltéve hogy az éjszakai munka az ezen irányelv 8. cikkéből eredő követelményeknek megfelelően korlátozott.

51 Mindemellett hangsúlyozni kell, hogy a jelen ítélet 47. pontjában felidézett kötelezettséget oly módon kell végrehajtani, hogy a magában az irányelvben meghatározott védelmi célkitűzések megvalósuljanak. Konkrétan a tagállamoknak az éjszakai munkát végző munkavállalók egészsége és biztonsága terén szükséges védelmi szint meghatározásakor biztosítaniuk kell a munkavállalók biztonságának és egészségének védelmére vonatkozó elvek tiszteletben tartását. Következésképpen gondoskodniuk kell arról, hogy az éjszakai munkát végző munkavállalókra a munkaidő tartama, a munkabér, a kártalanítás vagy a hasonló előnyök tekintetében olyan egyéb védelmi intézkedések vonatkozzanak, amelyek lehetővé teszik az ilyen típusú munkát jellemző és többek között a 2003/88 irányelvben hangsúlyozott különleges nehézség ellentételezését.

52 E tekintetben meg kell állapítani, hogy az éjszaka elvégzendő feladatok a nehézség és a stressz tekintetében eltérőek lehetnek, ami szükségessé teheti, hogy bizonyos munkavállalók esetében az egészségük és a biztonságuk védelmének biztosítása érdekében különleges szabályozást alkalmazzanak. A jelen esetben a tűzoltók és a rendőrök által éjszaka végzett feladatok igazolhatják az ilyen különleges szabályozás alkalmazását. A kérdést előterjesztő bíróság ugyanis megállapítja, hogy a közszektorban alkalmazott ezen munkavállalók különleges és rendkívül fontos feladataiból az következik, hogy e munkavállalókra számos többletkövetelmény és -kötelezettség vonatkozik, mint például a huszonnégy órás tartamig terjedő ügyeleti idő vagy a sürgősségi helyzetekhez kapcsolódó kötelezettségek.

53 Következésképpen az éjszakai munkának a nappali munkánál jelentősebb nehézségeire tekintettel az éjszakai munka rendes időtartamának a nappali munka rendes időtartamához képest való csökkentése megfelelő megoldás lehet az érintett munkavállalók egészsége és biztonsága védelmének a biztosítására, jóllehet ez nem az egyetlen lehetséges megoldás. Attól függően, hogy milyen tevékenységről van szó, például több pihenőidő vagy szabadidő biztosítása szintén hozzájárulhat e munkavállalók egészségének és biztonságának a védelméhez.

54 E tekintetben emlékeztetni kell arra, hogy a 2003/88 irányelv (6) preambulumbekezdéséből az következik, hogy figyelembe kell venni az ILO-nak a munkaidő-szervezésre és többek között az éjszakai munkára vonatkozó elveit, valamint emlékeztetni kell arra is, hogy az ILO

171. sz. egyezményének 8. cikke szerint az éjszaka munkát végző munkavállalók részére a munkaidő tartama, a munkabér vagy más hasonló előnyök tekintetében nyújtott ellentételezés keretében el kell ismerni az éjszakai munka jellegét. E rendelkezés megerősíti tehát, hogy azon intézkedéseknek, amelyeket a tagállamoknak ezen irányelv 12. cikkének a) pontja alapján meg kell hozniuk, nem kell kifejezetten az éjszakai munka időtartamára vonatkozniuk.

55 A fenti megfontolások összességére tekintettel az első és a harmadik kérdésre azt a választ kell adni, hogy a 2003/88 irányelv 8. cikkét és 12. cikkének a) pontját úgy kell értelmezni, hogy azok nem teszik kötelezővé olyan nemzeti szabályozás elfogadását, amely előírja, hogy az éjszakai munka rendes időtartamának a közszektor munkavállalói – mint például a rendőrök és a tűzoltók – esetében rövidebbnek kell lennie a nappali munkának az ugyanezen munkavállalók esetében előírt rendes időtartamánál. Az ilyen munkavállalók számára mindenképpen biztosítani kell a munkaidő tartamával, a munkabérrel, kártalanítással vagy más hasonló előnyökkel kapcsolatos, olyan egyéb védelmi intézkedéseket, amelyekkel ellentételezhető az általuk végzett éjszakai munka különleges nehézsége.

A második kérdésről

56 A kérdést előterjesztő bíróság a második kérdésével lényegében arra vár választ, hogy a 2003/88 irányelvet a Charta 20. és 31. cikkével összefüggésben úgy kell-e értelmezni, hogy az megköveteli, hogy az éjszakai munkának a valamely tagállam szabályozásában a magánszektor munkavállalói tekintetében hét órában meghatározott rendes időtartamát a közszektor munkavállalóira – mint például a rendőrökre és a tűzoltókra – is alkalmazni kell.

57 A Charta 20. cikke értelmében „[a] törvény előtt mindenki egyenlő”.

58 A Bíróság megállapította, hogy az egyenlő bánásmódnak a Charta 20. és 21. cikkében rögzített elve az uniós jog alapelvének minősül, amely megköveteli, hogy az összehasonlítható helyzeteket ne kezeljék eltérően, és az eltérő helyzeteket ne kezeljék ugyanúgy, amennyiben az ilyen bánásmód objektíve nem igazolható. Az eltérő bánásmód akkor igazolható, ha objektív és észszerű megfontolásokon alapul, azaz kapcsolatban áll a szóban forgó szabályozás által elérni kívánt, jogszerű céllal, illetve arányos az érintett bánásmód által elérni kívánt céllal (2017. március 9-i Milkova ítélet, C-406/15, EU:C:2017:198, 55. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

59 A Charta 31. cikkének (1) bekezdése előírja, hogy „[m]inden munkavállalónak joga van az egészségét, biztonságát és méltóságát tiszteletben tartó munkafeltételekhez”, és 31. cikkének (2) bekezdése szerint „[m]inden munkavállalónak joga van a munkaidő felső határának korlátozásához, a napi és heti pihenőidőhöz, valamint az éves fizetett szabadsághoz”.

60 Emlékeztetni kell arra, hogy a tagállamok eljárását illetően a Charta alkalmazási körét annak 51. cikkének (1) bekezdése határozza meg, amelynek értelmében a Charta rendelkezéseinek címzettjei az Unió intézményei, valamint a tagállamok annyiban, amennyiben az Unió jogát hajtják végre, és az állandó ítélkezési gyakorlat szerint az „uniós jog végrehajtásának” e rendelkezés értelmében vett fogalma feltételezi az uniós jogi aktus és a szóban forgó, az érintett területek közötti közelséget vagy az egyik területnek a másikra gyakorolt közvetett hatásait meghaladó kapcsolat fennállását (2021. április 22-i Profi Credit Slovakia ítélet, C-485/19, EU:C:2021:313, 37. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

61 E tekintetben meg kell állapítani egyrészt, hogy a munka törvénykönyve 140. cikkének (1) bekezdése azt írja elő, hogy az éjszakai munka rendes időtartama öt munkanapos hét esetén hét óra. Amint azt a kérdést előterjesztő bíróság hangsúlyozza, e rendelkezés a magánszektorban dolgozó munkavállalókra alkalmazandó.

62 Másrészt a belügyminisztériumról szóló törvény 187. cikkének (3) bekezdése szerint váltott műszakban az éjszakai munka 22 óra és 6 óra között végezhető, és e minisztérium tisztviselőinek munkaideje huszonnégy órás időszakon belül átlagban nem haladhatja meg a nyolc órát.

63 E rendelkezések az éjszakai munkára alkalmazandó, a biztonságra és az egészségre vonatkozó részletszabályokat, és különösen az éjszakai munka időtartamának a korlátozását írják elő. Az ilyen rendelkezések ezen irányelv végrehajtását képezik, így az uniós jog hatálya alá tartoznak.

64 A kérdést előterjesztő bíróság úgy véli, hogy a releváns nemzeti szabályozás a magánszektor munkavállalóira vonatkozóan a közszektor munkavállalóit – különösen a belügyminisztérium tisztviselőit – érintőnél kedvezőbb szabályozást ír elő. Megállapítja továbbá, hogy a rendőrséghez és a tűzoltósághoz tartozó ilyen tisztviselők éjszakai munkavégzésének rendes és maximális időtartamát szabályozó különös rendelkezés hiánya ezen utóbbiakkal szemben az említett minisztérium szerződéses alkalmazottaihoz viszonyítva hátrányos megkülönböztetéshez vezet.

65 E tekintetben rá kell mutatni arra, hogy a Bíróság már megállapította, hogy a munkaviszony közszolgálati vagy szerződéses jellegén alapuló eltérő bánásmódot főszabály szerint az egyenlő bánásmód elvének szempontjából kell vizsgálni, amely az uniós jog egyik általános elvét képezi, amelyet már a Charta 20. és 21. pontja is előír (lásd: 2020. január 22-i Baldonedo Martín ítélet, C-177/18, EU:C:2020:26, 56. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

66 Meg kell tehát vizsgálni, hogy a 2003/88 irányelvet a Charta 20. és 31. cikkére tekintettel úgy kell-e értelmezni, hogy azzal ellentétes, ha bizonyos közszektorban foglalkoztatott munkavállalókra, konkrétan a belügyminisztérium tisztviselőire, és köztük a rendőrökre és a tűzoltókra, akik esetében az éjszakai munka rendes időtartama elérheti a nyolc órát, nem terjed ki a magánszektor munkavállalóira alkalmazandó, kedvezőbb általános jogi szabályozás, amelynek keretében az éjszakai munka rendes időtartama hét órában van meghatározva.

67 Ami az érintett helyzetek hasonló jellegének az egyenlő bánásmód elve megsértése fennállásának a megállapításához kapcsolódó követelményét illeti, a Bíróság mindenekelőtt kifejtette, hogy e hasonló jelleget nem átfogó és elvont módon kell értékelni, hanem egyedileg és konkrétan, tekintettel e helyzetek összes jellemzőjére, és többek között a szóban forgó különbségtételt létrehozó nemzeti szabályozás tárgyának és céljának fényében, és adott esetben azon terület elveinek és célkitűzéseinek fényében, amely alá e nemzeti szabályozás tartozik (lásd: 2018. június 26-i MB [Nemváltoztatás és öregségi nyugdíj] ítélet, C-451/16, EU:C:2018:492, 42. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

68 A jelen ügyben az előzetes döntéshozatalra utaló határozatban szereplő információkból kitűnik, hogy az alapügy tárgyát képező nemzeti szabályozás tárgya az éjszakai munka idejének egy meghatározott állás tekintetében való elszámolása. Az alapeljárás konkrétan olyan különös rendelkezésnek a hiányára vonatkozik, amely szabályozná az éjszakai munka rendes és maximális időtartamát, valamint az éjszakai munkaidő szorzótényezővel történő, nappali munkaidővé való átváltását.

69 Úgy tűnik tehát, hogy a nemzeti jog egyrészt kizárja a belügyminisztérium tisztviselőit, mint például a rendőröket és a tűzoltókat, az éjszakai munka rendes időtartamát hét órára korlátozó általános jogi szabályozásból, és másrészt e tisztviselőknek nem biztosítja az éjszakai munkaidő nappali munkaidővé történő átváltását.

70 A kérdést előterjesztő bíróságnak – amely kizárólagos hatáskörrel rendelkezik a tények értékelésére – kell elvégeznie azon vizsgálatokat, amelyek egyrészt a releváns munkavállalói kategóriák meghatározásához, és másrészt annak megállapításához szükségesek, hogy az érintett helyzetek hasonló jellegére vonatkozó követelmény teljesül-e (lásd ebben az értelemben a 2018. június 5-i Montero Mateos ítélet, C-677/16, EU:C:2018:393, 52. pont).

71 A Bíróság azonban az előzetes döntéshozatal iránti kérelem elbírálása során a rendelkezésére álló iratokban szereplő információk alapján pontosításokat adhat, amelyek célja, hogy iránymutatást adjanak a nemzeti bíróságnak az alapeljárásban történő határozathozatalt illetően (2020. október 29-i Veselības ministrija ítélet, C-243/19, EU:C:2020:872, 38. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

72 Amint az a jelen ítélet 67. pontjában felidézett ítélkezési gyakorlatból következik, e bíróságnak kell meghatároznia, hogy a munkavállalók mely kategóriája tartozik a munka törvénykönyvének 140. cikkében előírt általános jogi szabályozás hatálya alá, és mely más kategória van kizárva abból. Ezt követően meg kell vizsgálni, hogy a nemzeti jogalkotó e kizárás eldöntésekor figyelembe vette-e többek között az utóbbi kategóriába tartozó munkavállalók által ellátott feladatok objektív jellemzőit. Úgy tűnik ugyanis, hogy a jelen ügyben a kérdést előterjesztő bíróság a munkavállalók absztrakt kategóriáit, mint például a közszektor munkavállalói, anélkül elemzi – a belügyminisztérium tisztviselői konkrét kategóriájának, és különösen a rendőröknek és a tűzoltóknak, valamint a magánszektor munkavállalóinak a példájára hivatkozva –, hogy olyan információkat szolgáltatna, amelyek alapján be lehetne azonosítani a hasonló helyzetben lévő személyek konkrét kategóriáit, és azokat egyedi és konkrét módon össze lehetne hasonlítani olyan szempontból is, hogy melyek az e kategóriákba tartozó munkavállalókra alkalmazandó feltételek az éjszakai munkát érintően. Az előzetes döntéshozatal iránti kérelemben ugyanis egyetlen ilyen jellegű információ sem szerepel.

73 Ami az esetleges eltérő bánásmód igazolását illeti, emlékeztetni kell arra, hogy az állandó ítélkezési gyakorlat szerint az eltérő bánásmód akkor igazolható, ha objektív és észszerű megfontoláson alapul, azaz kapcsolatban áll a szóban forgó szabályozás által jogszerűen elérni kívánt céllal, illetve arányos az e bánásmód által elérni kívánt céllal (lásd: 2020. október 29-i Veselības ministrija ítélet, C-243/19, EU:C:2020:872, 37. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

74 E tekintetben az előzetes döntéshozatalra utaló határozatból kitűnik, hogy az éjszakai munkaórák nappali munkaórákra való átváltását érintő mechanizmusnak a 8121z-592. és a 8121z-776. sz. rendeletben fennálló, az alapügyben vitatott hiánya a jogrendhez és a gazdasághoz kapcsolódó indokokon alapszik.

75 Egyrészt a belügyminisztériumról szóló törvény 187. cikkének (1) és (3) bekezdése értelmében a rendes munkaidő nappal és éjszaka azonos, így a nappali munka rendes időtartama és az éjszakai munka rendes időtartama közötti arány 1:1, és nem szükséges semmilyen átváltás.

76 Nem tűnik azonban úgy – a kérdést előterjesztő bíróság által elvégzendő vizsgálat sérelme nélkül –, hogy az ilyen érv megfelelne egy olyan jogszerű célnak, amely igazolhatja az alapügy tárgyát képező eltérő bánásmódot.

77 Másrészt az ilyen átváltási mechanizmus megújításához további jelentős pénzügyi eszközökre lett volna szükség.

78 Ezen érvelés azonban nem lehet sikeres. Ugyanis, bár az uniós jog nem akadályozza meg a tagállamokat abban, hogy politikai, társadalmi vagy demográfiai megfontolások mellett költségvetési megfontolásokat is figyelembe vegyenek, és azok befolyásolják az általuk elfogadni kívánt intézkedések jellegét vagy terjedelmét, az ilyen megfontolások önmagukban nem minősülhetnek közérdekű célnak.

79 Emlékeztetni kell arra, hogy az éjszakai munkára vonatkozó nemzeti jogi rendelkezések által a hasonló helyzetben lévő munkavállalók különböző kategóriái tekintetében bevezetett eltérő bánásmód, amennyiben nem alapul ilyen objektív és észszerű kritériumon, összeegyeztethetetlen az uniós joggal, és adott esetben arra kötelezi a nemzeti bíróságot, hogy a nemzeti jogot a lehető legteljesebb mértékben az érintett elsődleges jogi rendelkezés szövegének és céljának fényében értelmezze, a belső jog egészét figyelembe véve és a belső jogban elismert értelmezési módszereket alkalmazva annak érdekében, hogy biztosított legyen e rendelkezés teljes érvényesülése, és annak céljával összhangban álló megoldás szülessen (2021. október 6-i Sumal ítélet, C-882/19, EU:C:2021:800, 71. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

80 A fenti megfontolások összességére tekintettel a második kérdésre azt a választ kell adni, hogy a Charta 20. és 31. cikkét úgy kell értelmezni, hogy azokkal nem ellentétes, ha az éjszakai munkának a valamely tagállam szabályozásában a magánszektor munkavállalói tekintetében hét órában meghatározott rendes időtartama a közszektor munkavállalóira – köztük a rendőrökre és a tűzoltókra – nem alkalmazandó, feltéve hogy az ilyen eltérő bánásmód objektív és észszerű kritériumon alapszik, azaz az említett szabályozás által követett, jogszerű céllal függ össze, és e céllal arányos.

A költségekről

81 Mivel ez az eljárás az alapeljárásban részt vevő felek számára a kérdést előterjesztő bíróság előtt folyamatban lévő eljárás egy szakaszát képezi, ez a bíróság dönt a költségekről. Az észrevételeknek a Bíróság elé terjesztésével kapcsolatban felmerült költségek, az említett felek költségeinek kivételével, nem téríthetők meg.

A fenti indokok alapján a Bíróság (második tanács) a következőképpen határozott:

1) A munkaidő-szervezés egyes szempontjairól szóló, 2003. november 4-i 2003/88/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv 8. cikkét és 12. cikkének a) pontját úgy kell értelmezni, hogy azok nem teszik kötelezővé olyan nemzeti szabályozás elfogadását, amely előírja, hogy az éjszakai munka rendes időtartamának a közszektor munkavállalói – mint például a rendőrök és a tűzoltók – esetében rövidebbnek kell lennie a nappali munkának az ugyanezen munkavállalók esetében előírt rendes időtartamánál. Az ilyen munkavállalók számára mindenképpen biztosítani kell a munkaidő tartamával, a munkabérrel, kártalanítással vagy más hasonló előnyökkel kapcsolatos, olyan egyéb védelmi intézkedéseket, amelyekkel ellentételezhető az általuk végzett éjszakai munka különleges nehézsége.

2) Az Európai Unió Alapjogi Chartájának 20. és 31. cikkét úgy kell értelmezni, hogy azokkal nem ellentétes, ha az éjszakai munkának a valamely tagállam szabályozásában a magánszektor munkavállalói tekintetében hét órában meghatározott rendes időtartama a közszektor munkavállalóira – köztük a rendőrökre és a tűzoltókra – nem alkalmazandó, feltéve hogy az ilyen eltérő bánásmód objektív és észszerű kritériumon alapszik, azaz az említett szabályozás által követett, jogszerű céllal függ össze, és e céllal arányos.

Aláírások